

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI BILAN QOZOG'IZTON
RESPUBLIKALARINING IQTISODIY HAMKORLIGI TARIXI***Jumayev Salim**Shahrisabz davlat pedagogika instituti**Tarix yo'nalishi 2-bosqich talabasi.*

Annotatsiya. Bu maqolada ikki mamlakat orasida iqtisodiy hamkorlikning rivojlanishi va o'zgarish xususiyatlari, hamkorlikning asosiy yonalishlari ortasidagi investitsiyalar korsatib otilgan.

Аннотация. В данной статье показано развитие и изменения экономического сотрудничества между двумя странами, инвестиции между основными направлениями сотрудничества.

Annotation. This article shows the development and changes of economic cooperation between the two countries, investments between the main areas of cooperation.

Kalit so'zlar. Iqtisodiy hamkorlik, qishloq xojaligi, energetika, O'zbekiston respublikasi, Qozog'iston respublikasi.

Ключевые слова. Экономическое сотрудничество, сельское хозяйство, энергетика, Республика Узбекистан, Республика Казахстан.

Keywords. Economic cooperation, agriculture, energy, Republic of Uzbekistan, Republic of Kazakhstan.

Ozbekiston va Qozog'iston ortasidagi iqtisodiy hamkorlik chuqur tarixga ega. Ikki davlat Markaziy Osiyo geografiasida joylashgani va bir xil iqtisodiy salohiyatga ega bolgani uchun hamkorlik yonalishlarini kengaytirdi. Quyida O'zbekiston va Qozog'iston o'rtasidagi iqtisodiy hamkorlik tarixiga oid muhim fikrlar berilgan:

Mustaqillikka erishish - O'zbekiston ham, Qozog'iston ham 1991-yilda Sovet Ittifoqi parchalanganidan keyin o'z mustaqilligini e'lon qildi. Bu jarayon har ikki davlat uchun yangi iqtisodiy siyosat va hamkorlik imkoniyatlarini izlashni anglatardi.

1990-yillar — bu yil boshida O'zbekiston va Qozog'iston o'z mustaqilligini mustahkamlash va iqtisodiy taraqqiyotga ko'maklashish maqsadida iqtisodiy islohotlarni boshladilar. Bu davrda ikkala davlat ham rejali iqtisodiyot tizimidan erkin bozor iqtisodiyotiga otishda bir xil qadamlar tashladi.

Ozbekiston-Qozog'iston savdo shartnomasi - ikki davlat ortasidagi iqtisodiy munosabatlarning rasmiy asosini tashkil etuvchi muhim qadam 1994-yilda imzolangan Ozbekiston-Qozog'iston savdo shartnomasidir. Ushbu kelishuv savdo hajmini oshirish, sarmoya kiritish, bojxona sohasidagi hamkorlik va boshqa iqtisodiy masalalarni qamrab oladi.

Tashkil etilgan kompaniyalar hamkorligi - Ozbekiston va Qozogiston ortasidagi iqtisodiy hamkorlik muhim kompaniyalarning qoshma loyihalar orqali birlashishini ham oz ichiga oladi. Masalan energetika sohasida faoliyat yurituvchi Ozbekiston-Qozogiston-Qirgiziston-KÇEK xoldingi mintaqaviy energetika loyihalarida hamkorlik qilgan.

Xalqaro tashkilotlardagi hamkorlik - Ozbekiston va Qozogiston Iqtisodiy hamkorlik tashkiloti (EKO), Shanxay hamkorlik tashkiloti (ShHT) va Mustaqil Davlatlar Hamdostligi (MDH) kabi mintaqaviy va xalqaro tashkilotlarda hamkorlikda ish olib bordi va iqtisodiy hamkorlikni rivojlantirdi.

Qishloq xo'jaligi va energetika sohasidagi hamkorlik - O'zbekiston va Qozog'iston qishloq xo'jaligi va energetika kabi strategik sohalarda hamkorlikni oshirdi. Ular qishloq xo'jaligi ayniqsa, paxta yetishtirish va qayta ishlash borasidagi tajribalari bilan ortoglashdi. Energetika sohasida tabiiy gaz va elektr energiyasi savdosi bo'yicha hamkorlik qilinib, qo'shma energetika loyihalari ishlab chiqildi.

Bugungi kunda Ozbekiston va Qozogiston ortasidagi iqtisodiy hamkorlik davom etmoqda. Ikki davlat ortasida tovar ayirboshlash hajmini oshirish, sarmoya kiritishni ragbatlantirish, transport aloqalarini mustahkamlash va boshqa sohalardagi hamkorlikni yaxshilash maqsadida turli shartnomalar imzolanmoqda. Har ikki davlat mintaqaviy integratsiya va hamkorlikni mustahkamlashga katta ahamiyat beradi.

O'zbekiston Respublikasi bilan Qozog'iston Respublikasi o'rtasidagi iqtisodiy hamkorlik tarixi oldingi yillarda yanada rivojlangan bo'lib kelgan. Bu ikki mamlakat o'rtasidagi iqtisodiy aloqalar va hamkorlikning o'zaro qo'llanishi bilan bir birini qo'llab-quvvatlagan birlashgan jamoalar, shuningdek, iqtisodiy ko'lamni oshirishga yo'naltirilgan bir qator loyihalarni amalga oshirgan.

O'zbekiston va Qozog'iston o'rtasidagi iqtisodiy hamkorlikning asosiy yo'nalishlari transport, energiya, neft-kimyo sohalari va investitsiyalar bo'lib kelgan. 1992-yildan boshlab ikki mamlakat o'rtasida transport aloqalarini rivojlantirish maqsadida "O'zbekiston-Qozog'iston-Koreya" (Uz-Kor) tashkiloti faoliyat yuritmoqdadir. Ushbu tashkilot o'rtasida yirik transport loyihalari, masalan, "Navoi-Tashkent-Orenburg" va "Tashkent-Shymkent-Beineu" yunalishlari amalga oshirilmoqda. Bu loyihalar orqali o'zbekistonlik va qozog'istonlik mahsulotlari o'rtasida transport tashuvchi yo'lni ishlab chiqarish va rivojlantirish imkoniyatiga ega bo'lgan.

Energetika sohasida ham O'zbekiston va Qozog'iston hamkorlikni rivojlantirishda ishtirok etmoqdalar. 2006-yilda "O'zbekiston-Qozog'iston" energetika tashkiloti tashkil etilgan va ushbu tashkilot orqali elektr energiya xavfsiz va ishchi energiyasi sotuvini amalga oshirish, energiya sohasidagi mutaxassislararo aloqalar va boshqa muammolar yechish maqsadida hamkorlikni rivojlantirishni o'z ichiga olgan.

Bundan tashqari O‘zbekiston va Qozog‘iston neft va gaz sohasida ham iqtisodiy hamkorlikni rivojlantirishga qiziqish ko‘rsatishmoqda. Ular o‘rtasida neft va gaz eksportini oshirish, bir-biriga yirik neft va gaz loyihalari amalga oshirish, shuningdek neft-kimyo sohasida xususiy korxonalar qurish va boshqa sohalarda hamkorlikni rivojlantirish imkoniyatiga ega bo‘lgan.

2017-yilda O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning O‘zbekiston va Qozog‘iston hamkorligini yanada rivojlantirishga qaratilgan takliflari natijasida iqtisodiy hamkorlikning ko‘p tomonlama yo‘nalishlari o‘zaro kelishuv va loyihalarni amalga oshirish jarayonida rivojlanmoqda.

Bularning o‘ziga xos namunalari quyidagilardir:

Qozog‘iston O‘zbekistonning neft va gaz sohasida investitsiyalarni kengaytirib kelayapti. Shu bilan birga O‘zbekiston ham Qozog‘iston hududida neft va gaz qazib olish, eksport qilish va neft-kimyo sanoatini rivojlantirishga qiziqishi ortmoqda.

Transport sohasida ikki mamlakat o‘rtasida aloqalar O‘zbekiston va Qozog‘iston o‘rtasidagi iqtisodiy hamkorlikning taraqqiyotiga yo‘l ochdi. Bu hamkorlikning eng muhim yo‘nalishlari transport, energiya, neft-kimyo sohasida shuningdek, investitsiyalar sohasida amalga oshirilgan.

Energetika sohasida "O‘zbekiston-Qozog‘iston" energetika tashkiloti hamkorlikni rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega bo‘ldi. Bu tashkilot orqali elektr energiya xavfsiz va ishchi energiyasining sotishini amalga oshirish, energiya sohasidagi muammolar va ko‘p tomonlama loyihalar yechish uchun hamkorlikni o‘z ichiga olgan.

Neft va gaz sohasida ham ikki mamlakat o‘rtasidagi hamkorlik rivojlandi. Investitsiyalar orqali neft va gaz eksportini oshirish, neft va gaz loyihalarini amalga oshirish, neft-kimyo sohasida korxonalar qurish va boshqa sohalarda hamkorlikni rivojlantirish maqsadida aniq qadamlar aytili.

2017-yilda O‘zbekiston va Qozog‘iston Prezidentlari o‘rtasida amalga oshirilgan muzokaralar natijasida hamkorlikning yanada rivojlanishi va kengayishi maqsadida kelishuvlar topildi. Bu kelishuvlar asosida iqtisodiy hamkorlikning qo‘llanishida yangi loyihalar va harakatlar amalga oshirildi.

Bularning natijasida O‘zbekiston va Qozog‘iston o‘rtasidagi iqtisodiy hamkorlik kuchayib, ikki mamlakat o‘rtasidagi aloqalar va o‘zaro foydalanish o‘rni yanada rivojlandi. Bu hamkorlik o‘zaro iqtisodiy, siyosiy aloqalar bo‘yicha o‘zbek va qozog‘iston hukumatlari, korxonalar va fuqarolar uchun foydali bo‘lib turib, iqtisodiy rivojlanish va iste‘molchilikning kengayishiga xizmat qildi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Мамедов О.Ю. Смешанная экономика -Ростов н/Д:Изд. Феникс, 2001

2. Тухлиев Н., Таксанов А. Национальная экономическая модель Узбекистана. -Т.: "Укитувчи", 2000.
3. Самуэлсон П., Нордхаус В. Экономика.: Учебник / 18-е изд.: Пер с англ. -М.: ООО "Вильямс", 2009.
4. Vahobov A., Burxonov U., Jumaev N. Chet mamlakatlar moliyasi. -Т.: Yangi asr avlodi. 2003.

